

BENCSIK GÁBOR (1954) Budapest

BENCSIK GÁBOR

Két vekni kenyér

A forradalomnak már vége volt, ezt mindenki megértette, de elszórt harcok még föl-föllángoltak a városban, a lövések zaját sokfelé lehetett hallani. A legtöbb budapesti az előző napok alatt megtanulta megkülönböztetni a különböző dörejeket és robbanásokat. Másképpen szólt a tankok ágyúja, másképpen a páncéltörő löveg, más volt a becsapódásuk hangja is. Megismerték a géppuska kepelését, a géppisztolyból leadott sorozatlövés hangját, a puskalövést, a kézigránát-robbanást. Megtanulni lehetett, de megszokni nem, ahhoz kevés volt az idő. Az emberek féltek, és okkal. Temetetlen holtak feküdtek az utcán, nem lehetett tudni, kit mikor talál el egy eltévedt, gellert kapott lövedék.

Ahogy gyalogolt lefelé a meredek utcán, Pista is érezte, ahogy a testébe, mint a hideg, kezd beleszivárogni a félelem. Kenyérért indult, a Széna tér mellett az egyik mellékutcában állítólag nyitva volt egy pékség, valaki most hozott két nagy veknit. Egy embernek csak kettőt adnak, mondta az illető, de hosszú a sor, siessen, aki még kapni akar. Pista fölkapta a kabátját, megölelte a feleségét, és indult. Egyikük sem mondta ki, de mindkettőjükben átfutott az a gondolat, hogy vajon látják-e még egymást.

Mire leért a Szilágyi Erzsébet fasorra, Pista szinte már vacogott. Legszívesebben visszafordult volna, de ellenállt a kísértésnek, hogy beleereszkedjen ebbe a hazamenekülő vágyba, és visszaforduljon. Ment tovább.

Meglepően sokan jártak a Fasoron, férfiak aktatáskával, asszonyok szatyorral, mind szótlanul siettek, beszéd nem hallatszott, lövések zaja sem, autók nem jártak, a villamos sem, csönd ült a széles utcán. Pista észrevette, hogy minden ember maga van, nincsenek párok, családok, csupa magányos ember. Eszébe jutott, vajon közülük hányan tudják, hogy kinyílt a pékség, hogy van kenyér. Remélte, hogy kevesen. Fölgyorsította a lépteit, szinte már szaladt, sorra előzte meg az embereket, ezek már biztosan nem kerülnek elé a sorban.

A fölmelegedő reggelben lassan kigyalogolta magából a hideg félelmet. A hegy felőli járdán ment, a magas házak tövében, átellenben a Városmajor lombtalan fái közt át lehetett látni. Kiért a Széll Kálmán térre, a gyalogosok a szétdobált kockaköveket, autórongsokat és romokat kerülgetve siettek a maguk célja felé. A Várhegy felől két feketére égett, ablaktalan villamos állt egymás mellett, az egyik megbillenve nekidőlt a másiknak, mintha megpihenne egy kicsit. Nem messze tőlük kiégett szovjet tank, a csöve mulatságosan lekönyult, amellet három ép tank járó motorral, a középsőnek a tornya lassan elfordult, aztán vissza. A siető emberek nézték a tankot, ahogy nézi őket. Pista arra gondolt, az oroszok odabent vajon jobban félnek-e, mint a kintiek.

A harcok kezdete óta mindennap eszébe jutott, helyesen tette-e, hogy nem csatlakozott a harcolókhöz. Ez a forradalom bukása ellenére is lényeges kérdés maradt, igazán attól vált lényegessé. Tisztán morális szempontból nézve mi volt az elvárható: csatlakozni a fegyverrel harcolókhöz, vagy kimaradni a harcból?

Hiszen mindent hallottak, légvonalban egy kilométerre sem voltak a harcoktól, hírek is folyamatosan jöttek, mindenki tudta, mi történik. Pista akkor

hagyta, hogy a felesége ne engedje el otthonról. Ha akart volna menni, a felesége nem tudja visszatartani, ezt tudták mind a ketten. De a fegyveres harccal nem tudott azonosulni. Nem a reménytelensége miatt, hanem mert önként nem tudott azok között lenni, akik ölnek. A forradalmat minden ízében a sajátjának érezte, de a fegyveres harcot már nem. Ha muszáj lett volna, ha a barátai erővel vitték volna, akkor biztosan megy, de nem vitték. A barátai is otthon maradtak, és bár alig jött szóba, Pista azóta a félbehagyott mondataikból is kihallotta, hogy ugyanezen töpregenek. Hogy erkölcsi mulasztás volt-e nem beállni a harcolók közé.

Vagy nevezzük nevén: gyávaság volt? Pista gyalogolt a Széna tér felé, kerülgette a romokat, de hirtelen megállt, szinte megütötte a saját kérdése. Gyáva voltam? Oda kellett volna mennem, a harcolók közé, harcolni, amíg van mivel, aztán hősi halált halni? Az lett volna a helyes?

Ahogy ott állt a járda közepén, a körülötte siető emberek közül néhányan meglepetten néztek az arcába, mint akik azt fürkészik, mi a baja. Egy férfi meg is állt előtte. Pista oldalt lépett, továbbindult, magán érezte az utána forduló férfi tekintetét.

Harcolni kellett volna? Reménytelenül is megvívni a harcot? Sokszor gondolta ezt végig, de nem jutott egyértelmű eredményre. Nem akarta fölmenteni magát a két kisgyerekre való hivatkozással, elvi döntésre akart jutni, minden körülménytől elválasztva, de nem sikerült. Elégedetlenül ment tovább.

A Széna téren jött először szembe vele egy ember két kenyérrel a hóna alatt. Ez onnan jön, gondolta Pista, és fölgyorsította a lépteit. Odaért az ismerős által említett mellékutcához, szinte már futva befordult, de megtorpant, nem látott semmi sort, semmi csoportosulást. Átverés lett volna? Tanácstalanul visszafordult, ki a térre, amikor újabb kenyeres embert látott meg az egygyel arrébb lévő mellékutcából kifordulni. Futott oda, befordult, és majdnem föllökte az odáig érő, hosszú sor végén álló asszonyt. Beállt mögé.

Sokáig nem történt semmi, a sor elején sem látszott mozgás. Pista kissé kilépett, de csak annyira, hogy a már mögé is állók lássák, hogy tartja a helyét, próbálta megpillantani, mi van elől. Végre valami mozdult a boltnál, fehér köpenyes férfi lépett ki az úttest közepére.

– Van még kenyér? Mennyi van még? – kérdezte valaki.

– Emberek – szólalt meg a kezét fölemelve, emelt hangon a fehérköpenyes –, ami volt, elfogyott, de hoznak.

Mozgolódni kezdett az egész sor, de nem bomlott föl.

– Mikor hoznak?

– Félóra – válaszolt a köpenyes. – Lehet, hogy hamarabb.

– Biztos?

– Uram, mi biztos manapság?

A köpenyes visszament a boltba, az emberek maradtak a helyükön, beszélgetni kezdtek. Pista az utat figyelte, hátha meglátja a kenyeres autót.

– Nem itt hozzák – fordult felé egy néhány emberrel előtte álló férfi. – Hátral viszik be. Először a haverok kapnak, mi majd a maradékot. Ha lesz maradék.

Pista nem válaszolt. Újra fájni kezdett, de most nem a félelemtől, hanem a hidegtől. Korán volt még, alacsonyan járt a nap, a magas házak közé éppen csak elkezdett besütni. Pista azt próbálta megbecsülni, mennyi idő alatt ér oda a napfény, ahol áll. Elég sok idő jött ki, remélte, hogy nem kell megvárnia.

A tér felől váratlanul hangos zaj hallatszott, kiabálás, rohanó léptek hangja, teherautó felzúgó motorja. Emberek futottak be az utcába, el a sor mellett, a várakozók zavartan néztek utánuk, a sor megbomlott. Nagy zajjal szovjet teherautó állt be az utca torkolatába, géppuskával az utasfülke fölött. Kattogva szólalt meg a géppuska, fröccsent a vakolat, ahogy becsapódtak a golyók.

A kenyérrre várók is rohanni kezdtek az utca túlsó vége felé, néhányan behúzódtak a távolabb eső kapualjakba. Pista a falhoz húzódva, zavartan állt. Észrevette, hogy a golyók magasan csapódnak be, az orosz jóval az emberek fölé lő. Odafutott a pékbolt csukott ajtaja elé, és megállt előtte. Rajta kívül senki sem állt ott, ő lett az első.

Pár másodpercig csönd lett. Pista a teherautó felé fordult, látta az orosz katona szemét, ahogy néz rá, és megcélozza a géppuskával, de nem lő. Hirtelen kipattant a bolt ajtaja, kinyúlt egy kéz, és berántotta. Pista négykézláb esett be a boltba, az ajtó becsukódott mögötte.

– Hülye maga? – kiáltott rá fojtott hangon a fehér köpenyes pék. – Megunta az életét?

– Két kenyeret kérek – mondta föltápáskodva Pista, és leporolta a nadrágját. – Vagy hármat, ha lehet.

– Tényleg hülye – mondta a pék, és visszament a pult mögé, ahol a társa állt. – Persze a hülyéknek van szerencsájük. Itt a kenyere.

Odatolt Pista elé két szép, aranyzóke veknit.

– Nem lehet hármat?

– Na húzzon el, de gyorsan. Ne ott, itt hátul. Jöjjön. És fizetni ki fog?

Pista fizetett, és kiment az előtte kinyitott ajtón. A hátsó udvarba már oda-sütött a nap.

Juli, a felesége meglepetten ugrott föl az asztaltól, amikor belépett a szobába.

– Jaj, istenem, Pista, sikerült szerezned?

– Mondtam, hogy hozok.

– Milyen finom illata van! Nem volt semmi baj útközben?

– Semmi különös.

– Úgy félttem, hogy valami bajod lesz. Annyi rosszat hall az ember. Nem féltél?

– Mondtam, hogy hozok – válaszolt kitérően Pista. – Itt van.

– Milyen friss, szinte még meleg. Gyere, szívem, ülj le, vágok egy szeletet, van itthon zsír. Megkenhetem neked?

Kedves Olvasóink,

Immár nemcsak a lap oldalain követhetik tevékenységeinket, hanem az online térben is.

A Kortárs You tube csatornáján izgalmas beszélgetéseket teszünk közzé minden hónapban, pl. az ifjúsági irodalomról, a filmadaptációkról vagy éppen az irodalomtudomány jövőjéről.

Irodalom most: <https://www.youtube.com/watch?v=CruPf9bKmTM>

Filmadaptációs sorozat: <https://www.youtube.com/watch?v=2EFA7zWQdns>

Korkörkép: https://www.youtube.com/watch?v=jA92e0Jp_0E

A KO-nak saját podcastsorozata van, amelyben a legutóbbi adások az *Ötödik pecsét* című filmről, a kortársiasság fogalmáról, illetve Szerb Antal *Utazás és holdvilág* című regényéről a szóltak.

A KO podcastjai KO Kultúradó címen megtalálhatók a Spotify-on, az iTunes-on és a Sound Clouds-on is.
